

Hana Rudová, Za boha, krále a krásná umění. Buquoyové a vizuální umění v „dlouhém“ 19. století, disertační práce, Fakulta filozofická Univerzity Pardubice, 2016.

Posudek oponenta

Předložená disertační práce je výsledkem dlouhodobého zájmu Hany Rudové o šlechtu v devatenáctém století. Toto téma již pevně zakotvilo v české historiografii posledních dvou desetiletí a autorka tak mohla navázat na badatelské počiny svých předchůdců a konfrontovat s nimi své závěry. Bohatství šlechtických archivů v českých zemích, jež v evropském kontextu téměř nesnese srovnání, však stále vybízí k hlubšímu vhledu do dané problematiky.

Z možných úhlů pohledu na dějiny Buquoyů, původem francouzské rodiny, která v sedmnáctém století pevně zakotvila v Čechách, si autorka zvolila jejich vztah k výtvarnému a užitému umění a architektuře. Neučinila tak jako první. Již na konci devadesátých let zařadil text o stavebních počinech Buquoyů do své průkopnické práce *Století dědiců a zakladatelů* historik umění Jindřich Vybíral. V loňském roce pak vyšla práce Petry Trnkové, Petra Šámala, Martina Krumholze a Jana Ivanegy *Krajina – sídlo – obraz (Romantický řád Jiřího Jana Buquoye)*, která se stala hlavním výstupem projektu iniciovaného nálezem rozsáhlého souboru ikonografických pramenů ve sbírkách Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky. Je škoda, že Hana Rudová nemohla s tímto materiálem detailněji pracovat. Obě výše zmíněné knihy autorka disertace samozřejmě zná, neodpustím si však výtku, která směřuje k jejich nedostatečné analýze v úvodní části práce, z níž by jasně vyplynulo, v čem se od svých badatelských kolegů liší v rovině metodologické a interpretační.

Zařazení své práce do kontextu dosavadního bádání se Hana Rudová věnuje v obsáhlém úvodu. Při pokusu o vymezení aristokracie v devatenáctém století jako sociální skupiny bych doporučil zvážit závěry podnětné studie Williama D. Godseye *Quarterings and Kinship: The Social Composition of the Habsburg Aristocracy in the Dualist Era* publikované v *The Journal of Modern History* v roce 1999. Vysvětlení pojmu „dlouhé“ devatenácté století pak považuji za nadbytečné. Navíc se při něm autorka odvolává hlavně na anglického marxistického historika Erica Hobsbawma a opomíjí například nový pohled na periodizaci, který přinesl ve své respektované syntéze *Die Verwandlung der Welt (Eine Geschichte des 19. Jahrhunderts)* profesor kostnické univerzity Jürgen Osterhammel. V obsáhlém přehledu literatury o šlechtě v moderní době postrádám novější tituly z pera historiček Ute Hofmannové, Rity Kruegerové a Tatjany Tönsmeierové, které se týkají přímo české problematiky. Kritický přístup postrádám v případě popularizační kompilace amatérského historika Pavla Juříka, na kterou autorka

v dalším textu práce často odkazuje. Úvodní kapitolu zakončuje oddíl shrnující metodologická východiska disertační práce. Přínosný se jeví především teoretický koncept nových kulturních dějin.

Po teoretickém úvodu následují kapitoly, v nichž Hana Rudová zúročila svůj vlastní pramenný výzkum. Hledá v nich odpověď na základní otázku: Jakou roli hrálo vizuální umění devatenáctého století v životním stylu, myšlení a prezentaci Buquoyů? Nejprve se věnovala tradici této šlechtické rodiny a došla k závěru, že pro ni byl stěžejní odkaz na činy „křížáckých“ předků, význam osobnosti Karla Bonaventury Buquoye, válečníka z doby třicetileté války, i vrcholné uznání urozenosti rodu získáním, byť na krátký čas, knížecího titulu. V rodové paměti sehrály svou roli i stavební počiny Buquoyů z doby barokní.

V nejrozsáhlejší čtvrté kapitole Hana Rudová vztah jednotlivých příslušníků rodu k umění spojila s jejich životními osudy. Vytvořila tak obraz, v němž se individuální kulturní zájmy propojily s postupnou proměnou sociálního postavení a mentality šlechty v průběhu devatenáctého století. Prvním členem rodiny, kterému věnovala pozornost, byl hrabě Ludvík Arnošt Buquoy, dosud poněkud „záhadná“ osobnost českého dějepisu umění. Ten kvalitou svého díla i jeho dosahem překročil hranici šlechtického diletantství směrem k profesionální tvorbě. K podobnému závěru došel v nedávné době Petr Šámal v již citované knize *Krajina – sídlo – obraz (Romantický řád Jiřího Jana Buquoye)*, s nímž bohužel Hana Rudová ve svém výkladu nepracuje. Za přínosné naopak považují zařazení zájmu o výtvarné umění tohoto Buquoye do kontextu jeho kariéry.

Ludvíkův bratr Jiří František Buquoy je vnímám jako jedna z nejzajímavějších osobností české šlechty předminulého století. Přínos tohoto „polyhistora“ v oblasti matematiky, fyziky a chemie je postupně doceňován. Ve stínu přírodovědného bádání, nikoliv však zcela mimo pozornost, stálo v jeho případě výtvarné umění. Svědčí o tom ojedinělé úvahy z oblasti estetiky. Střízlivě hodnotí autorka Buquoyův vklad v oblasti sklářství, kde ho vnímá spíše jako technologa a podnikatele.

Jiřího Jana Buquoye ukázala Hana Rudová jako stavebníka a hodnotila jeho podíl na přestavbě dolního hradu v Rožmberku nad Vltavou. Ten se stal jakýmsi rodovým muzeem, místem paměti, v němž se koncentroval ve složitém ikonografickém programu obraz starobylosti, urozenosti i katolických konzervativních postojů příslušníka šlechtického rodu. Závěry autorky nejsou v této části překvapivé a potvrzují naše dosavadní poznání o úloze paměti v myšlení šlechty a nástrojích její prezentace.

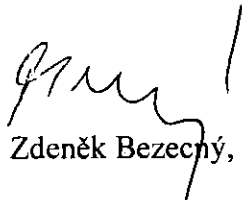
Zatímco předchozím členům rodu Buquoyů a jejich kulturním aktivitám již byla věnována v dosavadním bádání pozornost, v případě Ferdinanda a Karla Bonaventury přináší výzkum Hany Rudové nové poznatky. V případě prvního z nich se soustředila na jeho úlohu při budování historizující rezidence Horní Hrad (Hauenštejn) v severozápadních Čechách, které ideově navazovalo na stavební činnost Jiřího Jana. Karel Bonaventura pak stavbou novohradské hrobky završil snahy příslušníků rodu na poli historizující architektury. Zajímavější je však jeho role v oblasti uměleckého mecenátu a organizace kulturního života. V roce 1889 stanul Karel Bonaventura na více jak dvě desetiletí v čele Společnosti vlasteneckých přátel umění. Z výkladu Hany Rudové vyplývá, že se věnoval především organizačním záležitostem. Stranou interpretace nechala otázku, jaký byl skutečný vliv aristokracie na směřování této významné uměnilovné společnosti a jí zřizovaných institucí. Závěr čtvrté kapitoly pak patří Gabriele Buquoyové, rozené hraběnce z Rottenhanu, malířce a pravděpodobně „designérce“ buquoyského skla, a Filipíně Buquoyové, rozené hraběnce Czerninové z Chudenic a Morzinu, která zřejmě svým výtvarným talentem převyšovala aristokratické současnice.

Úkol, který si Hana Rudové ve své disertační práci stanovila, se jí podařilo naplnit. Na příkladu příslušníků a příslušnic šlechtického rodu Buquoyů představila role, které šlechtic ve vztahu k vizuálnímu umění v devatenáctém století mohl naplňovat – malíř diletant, podnikatel s užitým uměním, stavebník, organizátor uměleckého života, mecenáš. Zároveň doložila, že kromě osobních zájmů se ve vztahu aristokratů k umění odrážela rodová tradice i prezentace hodnot vlastní společenské vrstvy.

V předložené disertační práci prokázala Hana Rudová dobrou schopnost vědecké práce založené na znalosti širšího kontextu dosavadního vědeckého poznání a vlastním archivním výzkumu. Text práce má logickou strukturu a je napsán čtivým jazykem (někdy je však čtivost na škodu terminologické přesnosti). Kvalitní je i obrazová příloha.

Přes výše uvedené výhrady disertační práci **doporučuji k obhajobě.**

V Českých Budějovicích, 20 října 2016

Mgr. Zdeněk Bezecný, Ph.D.